

Respons

Tadsjikistan: Gruppe 24

- Organisasjon: Ledelse, målsetting, paraplyorganisasjon og forbudserklæring
- Aktiviteter utenlands og på internett
- Betydning og oppslutning
- Myndighetenes reaksjoner, straffefølgelser og krav om utlevering

Innledning

Denne responsen er basert utelukkende på åpne kilder. Det er i særlig grad lagt vekt på informasjon fra Human Rights Watch (HRW), som følger utviklingen i Tadsjikistan tett, og som har gjennomført en rekke intervjuer med kritikere av regimet.

Tadsjikistan har et autoritært styre der ytringsfriheten og organisasjonsfriheten er sterkt begrenset, og således har opposisjonen svært vanskelige kår. Det er ingen frie valg (U.S. Department of State 2016, s. 1, 15).

Menneskerettighetssituasjonen i Tadsjikistan forverret seg dramatisk både i 2015 og i 2016. Det ledende opposisjonspartiet, Islamic Renaissance Party of Tajikistan, ble forbudt i september 2015. Siden midten av 2015 og fram til 2017 har mer enn 150 aktivister blitt fengslet av politiske grunner. Dette dreier seg om politisk opposisjonelle, advokater og øvrige regimekritikere. Mange har etter hvert fått lange fengselsstraffer. Også familiemedlemmer i Tadsjikistan til tadsjikiske regimekritikere i utlandet kan bli utsatt for represalier (se blant annet HRW 2016b; HRW 2017).

I denne responsen ser vi nærmere på situasjonen for Gruppe 24, som er en relativt ny organisasjon.¹

¹ Mange av kildene tar for seg den politiske opposisjonen mer generelt, og opererer med samlede tall for eksempelvis antall dømte opposisjonelle. Mange av eksemplene i denne responsen er fra hendelser i 2015. Det skyldes at mange av kildene som er brukt, beskriver disse hendelsene. Det foreligger ikke informasjon som tilsier at situasjonen etter den tid skulle ha endret seg til det bedre.

Organisasjon

Gruppe 24 er en tadsjikisk, uregistrert politisk opposisjonsgruppe (CIA 2017; CIA 2015).² Majoriteten av medlemmene bor utenfor Tadsjikistan (RFE/RL 2015d).

Gruppen ble grunnlagt i Russland i 2012, av tadsjikere i eksil.³ Umarali Quvvatov regnes som grunnleggeren, og ble gruppens første leder. Det var opprinnelig 24 medlemmer i gruppen, derav navnet. Navnene til medlemmene ble holdt mer eller mindre hemmelige de første par årene (Rizoyeva 2015). De fleste var tidligere forretningsfolk (BBC 2015).

Ledelse

Umarali Quvvatov var gruppens leder fra opprettelsen og fram til han ble drept 5. mars 2015 i Istanbul (drapet omtales nedenfor). Quvvatov var opprinnelig forretningsmann, som inntil 2012 var leder av Faroz, et suksessrikt selskap som solgte drivstoff til Nato-styrkene i Afghanistan. Til å begynne med arbeidet Quvvatov sammen med Shamsullo Sahibov, svigersønnen til presidenten i Tadsjikistan. Sahibov tok etter hvert over selskapet, og Quvvatov så seg deretter nødt til å forlate Tadsjikistan (Rizoyeva 2015).

Da Umarali Quvvatov ble drept, overtok Sharofiddin Gadoyev som leder.⁴ Gadoyev hadde vært en venn av Quvvatov.⁵ I likhet med Quvvatov, var Gadoyev forretningsmann, og også hans virksomhet ble overtatt av Sahibov. Sobir Valiev, enda en forretningsmann, ble valgt til gruppens nestleder (RFE/RL 2015d). Ganske snart opphørte imidlertid Gadoyevs aktive involvering i Gruppe 24. Årsakene er ukjente, ifølge den tadsjikiske analytikeren Shamsiya Rizoyeva (2015).

Den 31. januar 2016 ble det valgt en ny ledelse i Gruppe 24. Suhrob Zafar ble leder, mens Hussain Ashurov ble nestleder (Congress of Constructive Forces of Tajikistan 2016a; Wikipedia 2016b).⁶

Drapet på Quvvatov

Quvvatov ble skutt og drept i Istanbul 5. mars 2015⁷ (Guardian 2015; HRW 2016b; Rizoyeva 2015).

Påtroppende leder Sharofiddin Gadoyev (som sitert i RFE/RL 2015c) opplyste at Quvvatov med ektefelle og to sønner var invitert på middag til Sulaimon Qayumov, en tadsjikisk borger som hadde bodd i Tyrkia i tre måneder. Etter middagen følte Quvvatov-familien seg syke, og

² På tadsjikisk brukes Guruhi-24 (CIA 2015), mens engelskspråklige kilder bruker Group-24.

³ De fleste kilder synes å operere med 2012, men HRW (2016b) skriver at gruppen ble dannet våren 2011.

⁴ Valget foregikk 12. mars 2015. Gadoyev har ikke villet opplyse nøyaktig hvor møtet ble avholdt. Gadoyev har bodd i eksil i Spania siden november 2013 (RFE/RL 2015d). Tadsjikistan har forsøkt å få Gadoyev utlevert fra Spania (HRW 2016b).

⁵ RFE/RL (2015d) skriver at Gadoyev og Quvvatov var fettere og hadde forretningsforbindelser.

⁶ Landinfo har ingen sikker informasjon om hvor lederne til enhver tid bor eller oppholder seg. Mye av aktiviteten foregår på internett (guruhi24.com u.å.).

⁷ Quvvatov hadde søkt asyl i Tyrkia (Rickleton 2015).

gikk ut for å trekke frisk luft. Der ble Quvvatov skutt og drept. Gjerningsmannen kom seg unna.

HRW (2016b) henviser til Council of Forensic Medicine i Istanbul, som har gjort funn som støtter teorien om at Quvvatov og hans familie ble forgiftet. HRW mener at tidligere gjentatte forsøk på å anholde og bortføre Quvvatov, støtter påstanden fra Gruppe 24 om at drapsmennene handlet på ordre fra tadsjikiske myndigheter.

Amnesty International (som sitert i RFE/RL 2015c) uttrykte at de hadde mottatt mange rapporter om dødstrusler rettet mot dissidenter fra Tadsjikistan som befinner seg i utlandet. Tilfellet Quvvatov er imidlertid det første der det faktisk er gjennomført drap på en politisk aktivist fra Tadsjikistan.

Gruppens målsetting

Gruppe 24 er sterkt kritisk til regimet til president Emomalii Rahmon, og har brukt slagord som «Tajikistan without Rahmon» (Eurasianet 2014; Rizoyeva 2015). Den 1. oktober 2014 postet Quvvatov en video på sin Facebook-side som het «Free Tajikistan from Tyranny» (Hamrabawa 2014). Gruppen har kritisert regimet for systematisk korrupsjon og nepotisme (Asia-Plus 2016a; HRW 2016b).

Gruppe 24 har tatt til orde for demokratiske reformer (HRW 2016b; Dettoni 2015), men har ofte vært lite konkret når det gjelder politiske mål. Journalist Chris Rickleton (2015) hevder i en artikkel i Eurasianet.org at Quvvatov selv alltid var unnnvikende når det kom til å artikulere en klar visjon for Tadsjikistan, annet enn å uttrykke et ønske om å frambringe «[...] the end of family clan rule».

Myndighetene på sin side har uttalt at Gruppe 24 sitt mål er å destabilisere landet, og at det hele skjer etter instruks fra ukjente, utenlandske oppdragsgivere (Hamrabaeva 2014).

Paraplyorganisasjon

Gruppe 24 og blant andre organisasjonen Youth of Tajikistan for Revival⁸ inngikk i Congress of Constructive Forces of Tajikistan,⁹ som fungerte som en paraplyorganisasjon (Congress of Constructive Forces of Tajikistan 2016b). Mens han var leder av Gruppe 24, opplyste Sharofiddin Gadoyev i et intervju med nyhetskilden *The Diplomat* (Dettoni 2015) at beslutninger om framtidige protestaksjoner ville bli tatt av paraplyorganisasjonen, og ikke av Gruppe 24 alene.

31. januar 2016 vedtok Gruppe 24 å trekke seg ut av Congress of Constructive Forces of Tajikistan. Samme dag vedtok Youth of Tajikistan for Revival det samme, og noen måneder senere trakk også den politiske gruppen Ozodi VA Adolat seg ut (guruhi24.com u.å.).¹⁰

⁸ Youth of Tajikistan for Revival ble grunnlagt av tadsjikiske ungdommer i Russland i 2014. Den første lederen var Maqsud Ibragimov (Congress of Constructive Forces of Tajikistan 2016a). I 2016 overtok Muhammasobiri Abdukahhor som leder (Congress of Constructive Forces of Tajikistan 2016b). Organisasjonen ble forbudt 7. oktober 2014 (Salimov 2015).

⁹ Enkelte kilder bruker begrepet «Union» i stedet for «Congress» (Dettoni 2015).

¹⁰ Congress of Constructive Forces of Tajikistan bestod opprinnelig av fire organisasjoner. Den fjerde var Vatandor.

Noen kilder skriver at Gruppe 24 inngår i opposisjonskoalisjonen New Tajikistan (Asia-Plus 2016b; Atayeva 2015;¹¹ Salimov 2015).¹²

Forbudserklæring mot gruppen

Den 9. oktober 2014 erklærte Høyesterett i Tadsjikistan Gruppe 24 som en ekstremistorganisasjon, og organisasjonen ble forbudt (RFE/RL 2014). Organisasjonens nettsted og skriftlige materiale ble også gjort ulovlig (Asia-Plus 2016c). Dette innebærer at deltakelse i organisasjonen eller dens aktiviteter blir straffeforfulgt som om det dreier seg om terrorhandlinger (Freedom House 2015).

Aktiviteter utenlands og på internett

En organisasjon som er erklært som ekstremistisk og forbudt, har naturlig nok svært vanskelige arbeidsforhold. For eksempel har lokale medier i Tadsjikistan forbud mot å sitere slike organisasjoner (Eurasianet 2014).

I utlandet, kanskje særlig i Russland, har det vært avholdt markeringer i regi av Gruppe 24. For eksempel ble det i mars 2015 avholdt et protestarrangement til støtte for Gruppe 24 i Istanbul, og et annet ble avholdt i Tyskland (Rizoyeva 2015). I september 2016 aksjonerte Gruppe 24 sammen med det forbudte Islamic Renaissance Party of Tajikistan under en OSSE-konferanse i Warszawa (HRW 2016d).¹³

Aktiviteten er ellers stort sett begrenset til sosiale medier og andre virtuelle fora som Radio Zello (Eurasianet 2016). Sharofiddin Gadoyev har tidligere opplyst i et intervju (Dettoni 2015) at det meste av kommunikasjonen mellom organisasjonen og følgerne foregikk via den mobile applikasjonen Radio Zello.

Human Rights Watch (HRW 2016b) sammenfatter situasjonen slik:

Largely made up of activists and migrants living outside the country, it gained popularity with a younger generation of supporters by using social media, television appearances, Internet radio discussions, and YouTube videos to disseminate its calls for reform, democratic protest, and criticism of the government.

Quvvatov har hatt en rekke tv-opptredener på kanalen K+ i Moskva (HRW 2016b).

Journalist Rickleton (2015) har påpekt at Gruppe 24 i sin utadrettede virksomhet ofte har framstått som lite «well-oiled». Intervjuer på Skype med Quvvatov mens han var i Istanbul har vært skjemmet av bakgrunnsstøy. Quvvatov selv uttalte at det skyldtes at andre medlemmer befant seg i samme rom og kommuniserte med medlemmer i nettverkene sine.

I en artikkel av analytikeren Rizoyeva (2015) blir det beskrevet at Gruppe 24 og Youth of Tajikistan for Revival holdt møter med tadsjikiske migranter i Russland våren og sommeren 2014. Møtene ble tatt opp på video og lagt ut på nettet. Hensikten var å vise at oppslutningen

¹¹ Nadejda Atayeva er leder for Association for Human Rights in Central Asia.

¹² CIA (2015) skriver at New Tajikistan er en uregistrert politisk pressgruppe, ledet av Zayd Saidov. Saidov soner en fengselsstraff på 26 år etter å ha blitt dømt for voldtekt, svindel og polygami (Lemon 2015).

¹³ Flere av familiemedlemmene til aksjonistene ble umiddelbart arrestert og trakassert. Se mer om dette under *Myndighetenes reaksjoner og Krav om utlevering*.

økte, og at dette skulle samle støtte og oppslutning om protestbevegelsen. I praksis fikk videoene nærmest en motsatt effekt. Myndighetene i Russland og Tadsjikistan fikk informasjon om hvem som hadde sluttet seg til gruppen. Dermed kunne mange bli skremt fra å slutte seg til gruppen (Rizoyeva 2015).

Organisasjonen selv har hevdet at de ønsker å bruke ikke-voldelige protester og møter og sivil ulydighet for å tvinge regimet til å trekke seg (Dettoni 2015).

Gruppe 24 har sitt eget nettsted der de redegjør for sine aktiviteter (guruhi24.com u.å.).

Planlagt demonstrasjon 10. oktober 2014

I september 2014 oppfordret Gruppe 24 på sosiale medier sine tilhengere til å avholde en fredelig demonstrasjon på Dusti Square (Vennskapsplassen) i Dusjanbe 10. oktober 2014. Myndighetene er uvant med slike oppfordringer til å vise folkelig misnøye. De tok da også oppfordringen svært seriøst og iverksatte en rekke tiltak. Militært utstyr og kjøretøy ble fraktet inn til hovedstaden, og det ble avholdt militære øvelser. SMS-tjenestene i landet ble stengt.¹⁴ Hundrevis av nettsteder som Facebook, YouTube og populære russiske sosiale nettverk, ble blokkert fra 5. oktober. Den 10. oktober, dagen for den planlagte demonstrasjonen, ble nettstedet til Asia-Plus, Tadsjikistans ledende uavhengige nyhetsmedium, stengt.¹⁵ Politiet installerte overvåkningskameraer rundt om i Dusjanbe. Myndighetene uttalte at de ikke ville tolerere noen form for sammenkomster.

Den 9. oktober 2014 erklærte Høyesterett i Tadsjikistan at Gruppe 24 var en ekstremistorganisasjon, og forbød organisasjonen. Den planlagte protesten ble aldri noe av. For øvrig tilbød riksadvokaten 10. oktober 2014 amnesti til alle som ville forlate Gruppe 24 (RFE/RL 2014; Eurasianet 2014; Rizoyeva 2015).

Myndighetene uttalte at Quvvatov, som på den tiden var i Tyrkia, åpenlyst hadde oppfordret til bruk av vold og ønsket å styrte regimet. Som følge av det ble én etter én av Gruppe 24s tilhengere arrestert. Selv personer som bare hadde støttet Gruppe 24 på sosiale medier, ble anholdt. Samtidig ble det igangsatt en svertekampanje rettet mot Gruppe 24 i de nasjonale mediene (Rizoyeva 2015).

Betydning og oppslutning

Analytikeren Rizoyeva (2015) i Silk Road Reporters hevder at «[...] many Tajiks started supporting Group 24 or sympathizing with them». Dette henspiller på tiden rett etter oppstarten av Gruppe 24, og etter at myndighetene hadde mislyktes i en sikkerhetsoperasjon i Badakhstan, der det kom til sammenstøt med militante og opposisjonelle. Mange var misfornøyde med utviklingen i landet. Senere, i kjølvannet av den planlagte demonstrasjonen i oktober 2014, vurderte Eurasianet (2014) imidlertid at Quvvatov og hans Gruppe 24 synes å ha liten støtte i Tadsjikistan.

Gruppe 24 blir ofte framstilt som en ukjent, perifer og ubetydelig gruppe. Eurasianet (2014) omtaler den som en «[...] obscure group of exiles [...] not well-known or well-liked at home,

¹⁴ State Telecommunication Service fortalte RFE/RL (2014) at stengningen skyldtes tekniske problemer, mens mobiloperatørene opplyste at stengningen skjedde etter ordre fra State Telecommunication Service.

¹⁵ Få dager etter 10. oktober 2014 var SMS tjenesten i funksjon igjen, og nettstedene åpnet (Eurasianet 2014).

Respons Tadsjikistan: Gruppe 24

og videre som en «[...] amorphous movement». I en artikkel publisert av Al Jazeera (Michel 2015) omtales gruppen som «[...] relatively insignificant». Journalist i Eurasianet.org, David Trilling (2015), omtaler Umarali Quvvatov som «[...] a man who was little more than an irritant on social media». En annen journalist i samme nettavis, Edward Lemon (2015), skriver om Gruppe 24 at det er «[...] another exiled opposition group that authorities have deemed “extremist,” but which seems capable of little more than poking fun of Rakhmon on Facebook».

Enkelte kilder tillegger imidlertid gruppen noe større betydning. BBC (2015) har hevdet at de siste månedene før Quvvatov ble drept, ble han sett på som en økende trussel for regimet. Det skyldtes at han hadde penger, og at han vant innflytelse og popularitet blant tadsjikiske migranter i utlandet. Rickleton (2015) har uttalt at gruppen var en av presidentens «[...] most aggressive critics».

Gruppe 24 synes ikke å ha ubetinget støtte fra de få andre opposisjonelle i Tadsjikistan. Da Gruppe 24 oppfordret til demonstrasjoner i Dusjanbe 10. oktober 2014, ble de møtt med en avventende holdning. Både Islamic Renaissance Party (IRP) og Social Democratic Party distanserte seg fra Quvvatov (Eurasianet 2014).¹⁶

Tadsjikistan-ekspert Mark Vinson (2014) i Jamestown Foundation har hevdet at Quvvatovs oppfordring til demonstrasjonene 10. oktober 2014 regelrett ble fordømt av nesten hele den innenlandske opposisjonen, og at Quvvatov generelt er lite populær og ikke har noen bred appell. Ifølge Vinson ble demonstrasjonen også fordømt av tidligere militære ledere under borgerkrigen, som Mirzohuja Ahmadov, og prominente geistlige som Hoji Mirzo.¹⁷

En anonym kilde i politiet (som sitert i IWPR 2015) har uttalt at grunnen til at opposisjonspartier som IRP og Social Democratic Party har distansert seg fra Quvvatov og hans Gruppe 24, er Quvvatovs fortid som en velstående forretningsmann med bånd til presidentens familie. Også politisk analytiker Parviz Mullojonov (som sitert i IWPR 2015) har pekt på at Quvvatovs fortid med sterke bånd til den styrende eliten, gjorde ham til en kontroversiell opposisjonsfigur.

Parviz Mullojonov (som sitert i Olimova 2013) har videre uttalt at Quvvatov ikke var noen viktig politisk leder med en tilhengerskare av betydning i Tadsjikistan. Samtidig har han påpekt:

There is a view, perhaps shared by the Tajik authorities, that behind these opposition politicians stand more serious foreign players that have financial and organizational capacity and leverage.

Gruppens aktivitet foregår stort sett på nettet eller i utlandet. Det er derfor vanskelig, ifølge Eurasianet (2016), å vurdere hvilken evne gruppen har til å mobilisere befolkningen i Tadsjikistan.

¹⁶ Lederen for Social Democratic Party, Rahmatullo Zoirov, uttalte til Asia-Plus 9. oktober 2014 (som sitert i Eurasianet 2014) at det er lett å appellere til masseopprør så lenge man selv er i utlandet. Oppfordringen «[...] will bear no fruit, but will, at the same time, put at risk the lives of those who may go to the rally out of curiosity».

¹⁷ Vinson (2014) har hevdet at de fleste tadsjikere ikke støtter demonstrasjoner som går mot regjeringen. Det blir sett på som forspillet eller opptakten til kaos og vold, noe Tadsjikistan erfarte i 1992, med opptakten til borgerkrigen.

I et intervju med The Diplomat i 2015 (Dettoni 2015), hevdet den tidligere lederen i Gruppe 24, Sharofiddin Gadoyev, at de hadde i alt 48 000 følgere, hvorav ca. 25 000 oppholdt seg i Tadsjikistan, og resten for det meste i Russland, Kasakhstan og Kirgisistan.

Myndighetenes reaksjoner

Regimet slår til dels hardt ned på de som er medlemmer i eller har sympatier for Gruppe 24. Reaksjonene har vært mange og ulike. Noen har fått lange fengselsstraffer, mens enkelte har forsvunnet.¹⁸ Andre har blitt kidnappet i utlandet for senere å dukke opp i Tadsjikistan.¹⁹ Ulike kilder rapporterer om vilkårlige rettsaker, fysiske trusler og trusler rettet mot familiemedlemmer. Jakten på regimekritikere går langt utenfor Tadsjikistans grenser, og flere er blitt utlevert til Tadsjikistan (HRW 2016b; Eurasianet 2016).

Analytiker Rizoyeva har opplyst at myndighetene har opprettet et eget kontor for overvåking av aktivitet på sosiale medier, og unge aktivister som deltar i nettbaserte diskusjoner om svakhetene eller manglene ved presidentens styre, kan være utsatt. Men nøyaktig hvem som rammes på grunn av kritiske kommentarer, er ofte vilkårlig, ifølge analytiker Steve Swerdlow i HRW (som sitert i Eurasianet 2016). Han trekker fram Shabnam Khudoydodova som et eksempel på en som er blitt rammet. Khudoydodova hadde ytret kritiske kommentarer mot regimet på Facebook, og hadde ifølge Swerdlow reflektert over situasjonen i hjemlandet, noe som var tilstrekkelig til å framkalle myndighetenes vrede. Shabnam Khudoydodova var medlem av Gruppe 24. Hun bodde i St. Petersburg, men flyktet utenlands av frykt for å bli deportert til Tadsjikistan (Eurasianet 2016; HRW 2016b) (les mer om Khudoydodova i kapitlet Krav om utlevering).

Flere tilfeller har vist at selv de som angivelig bare har en løselig tilknytning til Gruppe 24, kan være utsatt (se eksempler under kapitlet om Straffeforfølgelse). Forsker Marius Fossum i Den norske Helsingforskomité (som sitert i Eurasianet 2016) sier:

If you consider yourself a member, then you might be a member. But some people who are not considered members, and do not consider themselves members, have still been charged with membership [...].

¹⁸ Ehson Odinaev er en av dem som har forsvunnet, i Russland 19. mai 2015. Han var medlem av Gruppe 24 og Youth of Tajikistan for Revival (HRW 2016b; HRW 2016c).

¹⁹ En av dem som omtales av kildene som er benyttet i denne responsen, er Maqsud Ibragimov, grunnlegger og leder for ungdomsorganisasjonen Youth of Tajikistan for Revival, og medlem av rådet til opposisjonskoalisjonen New Tajikistan, som inkluderer Gruppe 24 (Atayeva 2015). Ibragimov ble kidnappet i Moskva i januar 2015. Tre uker senere var han i hendene på myndighetene i Tadsjikistan, som iverksatte straffeforfølgelse. Saken mot ham gikk for lukkede dører (Rizoyeva 2015), og Ibragimov ble dømt til 17 år i fengsel (Atayeva 2015). Ibragimov sa fra seg sitt tadsjikiske statsborgerskap i 2004 og ble russisk statsborger. I mars 2015 opplyste hans familie (som sitert i Amnesty International 2015) at hans russiske statsborgerskap var blitt fratatt ham. Han hadde bodd fast i Russland i mer enn ti år.. Ulike medier har kommentert saken, og gitt til dels ulik informasjon: Eurasianet (2016) skriver at Ibragimov i juli 2015 ble dømt til 13 år i fengsel etter anklager om ekstremisme, mens Asia-Plus (2016b) skriver at han ble dømt til 17 år i fengsel for medlemskap i Gruppe 24, et medlemskap han selv benektet. HRW (2016b) skriver at selv om Youth of Tajikistan for Revival og Gruppe 24 er to separate organisasjoner, betrakter myndighetene dem ofte som en og samme organisasjon. I likhet med Gruppe 24 har også Youth of Tajikistan for Revival blitt erklært som en ekstremistorganisasjon av Høyesterett og er dermed forbudt.

Respons Tadsjikistan: Gruppe 24

Familiemedlemmer av en opposisjonell kan bli trakassert av myndighetene. Det skjedde eksempelvis med familiemedlemmer til Sobir Valiev i Dusjanbe i 2014.²⁰ Valiev, som bodde i utlandet, hadde begynt å kritisere regimet med krav om demokratiske reformer. Han brukte YouTube og andre internett-plattformer som Radio Zello (HRW 2015). I oktober 2016 ble kona til Valiev arrestert da hun ankom Kirgisistan fra Tyrkia. Det skjedde en uke etter at Valiev og andre aktivister hadde kritisert menneskerettighetssituasjonen i Tadsjikistan på en OSSE-konferanse i Warszawa. Sikkerhetspolitiet hevdet at arrestasjonen ikke hadde noe med protestene i Warszawa å gjøre.²¹ Valievs kone ble løslatt etter 22 timer (RFE/RL 2016h; RFE/RL 2016i).

Straffeforfølgelse

Kilder som HRW, Den norske Helsingforskomité og ulike nyhetsmedier viser til flere konkrete eksempler på straffeforfølgelser i Tadsjikistan, der det er blitt ilagt til dels lange fengselsstraffer. Noen av disse er gjengitt nedenfor, og er ment å illustrere straffereaksjonenes alvorlighetsgrad. Listen er ikke uttømmende.²²

Flere som har deltatt på møter i regi av Gruppe 24 i Russland, har blitt dømt til lange fengselsstraffer. En av dem er Umedjon Salihov (Salikhov/Solehov) som i mars 2015 ble dømt til 17 ½ år i fengsel.²³ Han måtte returnere til Tadsjikistan fra Russland fordi sikkerhetstjenestene i Tadsjikistan truet med å straffeforfølge familiemedlemmene hans.²⁴ Han ble anholdt umiddelbart etter retur, og ble senere dømt for å ha fornærmet presidenten, oppfordret til ekstremistiske aksjoner og for medlemskap i Gruppe 24. Salihov selv hevdet at han aldri hadde vært medlem av Gruppe 24 (HRW 2016b; Rizoyeva 2015; RFE/RL 2015b; RFE/RL 2015d; RFE/RL 2015e).

I mars 2015 ble Firdavs Mukhiddinov og Farhod Karimov hver dømt til 16 ½ år i fengsel for å tilhøre Gruppe 24, ha fornærmet presidenten og for å ha planlagt å styrte regimet. Karimov nektet for å tilhøre gruppen, men innrømmet at han hadde et fornærmende bilde av president Rahmon på sin pc. Mukhiddinovs foreldre uttalte at sønnens tilknytning til gruppen begrenset seg til deltakelse i en enkelt sammenkomst mot den tadsjikiske regjeringen holdt i den russiske byen Novosibirsk (Eurasianet 2016; HRW 2016b; RFE/RL 2015e).

I april 2015 ble Makhmadali Jobirov og Mukhammadrizoi Shamszoda dømt til henholdsvis tre og tre og et halvt år i fengsel for å ha organisert aktiviteter i Gruppe 24 (RFE/RL 2015f).²⁵

²⁰ Ukjente personer malte «traitor» på familiens hus. Sikkerhetspolitiet kom stadig med advarsler om at det ville få «serious consequences» for familien dersom Valiev ikke vendte tilbake til Tadsjikistan (HRW 2015).

²¹ Politiet hevdet at Valievs kone ble anholdt fordi hun skulle være vitne i en kriminalsak mot Valiev. Valiev var tiltalt for ulovlig grensepassering og dokumentforfalskning (RFE/RL 2016i).

²² I artikkelen *Tajikistan: Severe Crackdown on Political Opposition*, gir HRW (2016b) ytterligere informasjon om flere av sakene.

²³ Som en del av straffen fikk han forbud mot å drive forretningsvirksomhet i fem år etter at dommen var sonet (RFE/RL 2015b).

²⁴ Salihov ble arrestert i hjemlandet i oktober 2014, etter at han var blitt observert på en video fra et møte for tadsjikiske migranter i Russland som krevde presidentens avgang (RFE/RL 2015b).

²⁵ HRW (2016b) skriver at de begge fikk tre års fengselsstraff.

Shamshullo Rakhimov ble 13. oktober 2015 dømt til åtte og et halvt år i fengsel for å ha deltatt i ulovlige demonstrasjoner, oppfordring til opprør, og distribusjon av materiale som oppfordret til å styrte presidenten ved bruk av vold. Han ble også dømt for å ha fornærmet presidenten (HRW 2016b).

Den 29. oktober 2015 ble Ilhomiddin Aliev dømt til tre år i fengsel for antikonstitusjonell virksomhet (§ 307.3 i straffeloven), og for å ha uttrykt støtte på sosiale medier til Gruppe 24 (HRW 2016b).²⁶

Ilhomiddin Allanazarov ble dømt i oktober 2015 til tre år i fengsel for å ha samarbeidet med Gruppe 24. Under rettsaken innrømmet han å ha deltatt i møter på nettet (HRW 2016b).

Safarali Hasanov ble våren 2016 dømt til fem år i fengsel, etter å ha blitt arrestert i Tadsjikistan i januar 2016. Han ble dømt for deltakelse i en ekstremistorganisasjon. Han skulle angivelig ha deltatt på et møte arrangert av Gruppe 24 i Russland 16. november 2014. (Asia-Plus 2016b).

Krav om utlevering

Tadsjikistan har ved flere anledninger bedt andre land utlevere tadsjikiske borgere til Tadsjikistan. Det gjelder overfor land som Russland, De forente arabiske emirater, Tyrkia, Moldova, Hviterussland, Kasakhstan, Kirgisistan, Spania og Ukraina. Ikke alle har blitt utlevert (HRW 2016b; Salimov 2015).

I desember 2012 ble Quvvatov arrestert på flyplassen i Dubai. Ulike kilder har ifølge Rizoyeva (2015) hevdet at tadsjikiske myndigheter prøvde å bestikke Dubai til å utlevere Quvvatov, uten å lykkes.²⁷

I desember 2014 var Quvvatov i politiets varetekt i Istanbul for besittelse av ulovlige dokumenter.²⁸ Han ble løslatt etter noen måneder. Tadsjikistan forsøkte å få ham utlevert, men Tyrkia avviste kravet (Rizoyeva 2015; Wikipedia 2016a).

Shabnam Khudoydodova ble arrestert 15. juli 2015 i Brest, Hviterussland, etter at Tadsjikistan hadde satt fram en utleveringsbegjæring. Khudoydodova bodde i St. Petersburg, men reiste til Hviterussland på vei til Polen fordi hun ikke følte seg trygg i Russland (HRW 2016b; Rizoyeva 2015). Hun ble løslatt 22. februar 2016, etter åtte måneder i varetekt. En hviterussisk domstol bestemte at hun ikke skulle utleveres til Tadsjikistan (Asia-Plus 2016a; Den norske Helsingforskomité 2016).²⁹

Sobir Valiev, tidligere nestleder i Gruppe 24 og nestleder i Congress of Constructive Forces of Tajikistan, ble anholdt på flyplassen i Chisinau i Moldova 11. august 2015, etter

²⁶ Aliev ble arrestert etter at han hadde returnert fra St. Petersburg der han hadde vært gjestearbeider.

²⁷ Kort tid etter annonserte riksadvokaten i Tadsjikistan at Quvvatov var anklaget for bedrageri og for å ha stjålet \$ 1,26 millioner (Rizoyeva 2015).

²⁸ RFE/RL (2015a) skriver at Quvvatov og tre medarbeidere ble anholdt på grunn av brudd på visum-bestemmelsene.

²⁹ HRW (2016d) skriver at familiemedlemmer til Khudoydodova i Kulob i Hviterussland har blitt utsatt for trakasseringer. Den 20. september 2016 samlet en folkemengde seg i klasserommet til Khudoydodovas ni år gamle datter. De hånet henne med rop om at hun var datter av en «terrorist» og en «fiende av folket». Dagen etter ble Khudoydodovas mor konfrontert med trusler om at «Vi skal brenne ned huset ditt».

anmodning fra myndighetene i Tadsjikistan. Valiev var da blitt kirgisisk statsborger, og bodde i Kirgisistan (HRW 2016b). Tadsjikistan forsøkte så å få ham utlevert (HRW 2015; Orozobekova 2016).³⁰ HRW (2016b; 2016c) skriver at moldovske myndigheter løslet Valiev, men at utleveringsbegjæringen var under behandling.

Tadsjikistans innenriksminister, Ramazon Rahimzoda, opplyste i januar 2015 (som sitert i RFE/RL 2015a) at åtte medlemmer av Gruppe 24 var blitt anholdt i Russland, og snart ville bli utlevert til Tadsjikistan.

I august 2015 opplyste Tadsjikistans innenriksminister (som gjengitt i RFE/RL 2015g) at Tadsjikistan hadde bedt Russland om å utlevere sju medlemmer av Gruppe 24, som hadde blitt arrestert i Russland i månedene før august 2015. De sju var blitt arrestert etter anmodning fra Tadsjikistan. Inkludert de sju, hadde i alt 10 mistenkte Gruppe 24-medlemmer blitt arrestert i Russland i månedene før august 2015. Tre var allerede blitt utlevert og idømt lange fengselsstraffer for deltakelse i en ulovlig organisasjon (RFE/RL 2015g).

Om Landinfos responser

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos responser er basert på opplysninger fra nøye utvalgte informasjonskilder, og kan bygge på både skriftlig og muntlig kildemateriale. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo, og er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema. Responsene er utarbeidet innenfor korte frister, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

- Amnesty International (2015, 6. mars). *Tajikistani dissenters at grave risk after an opposition leader shot dead in Turkey*. London: Amnesty International. Tilgjengelig fra <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2015/03/tajikistan-opposition-leader-shot-dead-in-turkey/> [lastet ned 19. desember 2016]
- Amnesty International (2016). *Tajikistan 2015/2016. Annual Report*. London: Amnesty International. Tilgjengelig fra <https://www.amnesty.org/en/countries/europe-and-central-asia/tajikistan/report-tajikistan/> [lastet ned 19. desember 2016]
- Asia-Plus (2016a, 23. februar). *Shabnam Khudoydodova will not be extradited to Tajikistan*. *Asia-Plus*. Tilgjengelig fra <http://news.tj/en/news/shabnam-khudoydodova-will-not-be-extradited-tajikistan> [lastet ned 19. desember 2016]

³⁰ Tadsjikistan har tiltalt Valiev for «[...] public calls for carrying out extremist activity » og for «[...] organizing an extremist community», henholdsvis art. 307(1)(2) og art. 307(2)(1) i straffeloven. Dette er anklager som også har blitt brukt i flere andre saker som synes politisk motiverte (HRW 2015, 17. august).

Respons Tadsjikistan: Gruppe 24

- Asia-Plus (2016b, 5. mai). One more member of Group 24 jailed in Tajikistan. *Asia-Plus*. Tilgjengelig fra <http://news.tj/en/news/one-more-member-group-24-jailed-tajikistan> [lastet ned 19. desember 2016]
- Asia-Plus (2016c, 13. juni). Group 24 leader's father dies. *Asia-Plus*. Tilgjengelig fra <http://news.tj/en/news/group-24-leader-s-father-dies> [lastet ned 19. desember 2016]
- Atayeva, N. (2015, 26. juli). Tajikistan officially reported that Maksud Ibragimov is sentenced to 17 years of imprisonment. *Nadejda Atayeva* [blogg]. Tilgjengelig fra <http://nadejda-atayeva-en.blogspot.no/2015/07/tajikistan-officially-reported-that.html> [lastet ned 19. desember 2016]
- BBC (2015, 6. mars). Tajik opposition leader Kuvatov shot dead in Turkey. *BBC News*. Tilgjengelig fra <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-31760810> [lastet ned 19. desember 2016]
- CIA, dvs. Central Intelligence Agency (2015). *The World Factbook –Tajikistan Government 2015*. Washington D.C.: CIA. Tilgjengelig via http://www.photius.com/world_fact_book_2015/tajikistan/tajikistan_government.html [lastet ned 19. januar 2017]
- CIA (sist oppdatert 12. januar 2017). *The World Factbook – Central Asia: Tajikistan*. Washington D.C.: CIA. Tilgjengelig fra <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ti.html> [lastet ned 19. desember 2016]
- Congress of Constructive Forces of Tajikistan (Анҷумани Нерӯҳои Созандаи Тоҷикистон) (2016a, 3. februar). Staff changing inside “Group-24” and... *Congress of Constructive Forces of Tajikistan*. Tilgjengelig fra <https://anstj.wordpress.com/2016/02/03/staff-changing-inside-group-24-and/> [lastet ned 19. desember 2016]
- Congress of Constructive Forces of Tajikistan (Анҷумани Нерӯҳои Созандаи Тоҷикистон) (2016b, 4. februar). “Group-24” stopover activates under the umbrella of «Congress of Constructive Forces of Tajikistan». *Congress of Constructive Forces of Tajikistan*. Tilgjengelig fra <https://anstj.wordpress.com/2016/02/04/group-24-stopover-activates-under-the-umbrella-of-congress-of-constructive-forces-of-tajikistan/> [lastet ned 19. desember 2016]
- Den norske Helsingforskomité (2016, 25. februar). *Shabnam Khudoydodova released from detention*. Oslo: Den norske Helsingforskomité. Tilgjengelig fra http://nhc.no/no/nyheter/Shabnam+Khudoydodova+released+from+detention.b7C_wlvS1o.ips [lastet ned 19. desember 2016]
- Dettoni, J. (2015, 28. mai). Interview: Leader of Tajik Opposition in Exile. *The Diplomat*. Tilgjengelig fra <http://thediplomat.com/2015/05/interview-leader-of-tajik-opposition-in-exile/> [lastet ned 19. desember 2016]
- Eurasianet (2014, 14. oktober). Tajikistan: What's Behind Government's Heavy-Handed Protest Response? *Eurasianet*. Tilgjengelig fra <http://www.eurasianet.org/node/70436> [lastet ned 15. desember 2016]
- Eurasianet (2016, 17. februar). Tajikistan: Casting Net Abroad in Hunt for Opposition. *Eurasianet*. Tilgjengelig fra <http://www.eurasianet.org/node/77391> [lastet ned 15. desember 2016]
- Freedom House (2015). *Freedom in the world: Tajikistan*. Washington D.C.: Freedom House. Tilgjengelig fra <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2015/tajikistan> [lastet ned 19. desember 2016]
- Guardian (2015, 6. mars). Tajik opposition leader Umarali Kuvatov shot dead in Istanbul. *Reuters*. Tilgjengelig fra <https://www.theguardian.com/world/2015/mar/06/tajik-opposition-leader-umarali-kuvatov-shot-dead-in-istanbul> [lastet ned 19. desember 2016]
- Guruhi24.com (u.å.). The Summary of the Political Activity of Group 24 in 2016. *Guruhi.24.com*. Tilgjengelig fra <https://guruhi24.com/language/en/the-results-of-the-political-activity-of-group-24-in-2016/#comment-131> [lastet ned 31. januar 2017]
- Hamrabaeva, N. (2014, 9. oktober). Tajik Protest Plan Squashed Before it Starts. *IWPR*. Tilgjengelig fra <https://iwpr.net/global-voices/tajik-protest-plan-squashed-it-starts> [lastet ned 15. desember 2016]

Respons Tadsjikistan: Gruppe 24

- HRW, dvs. Human Rights Watch (2015, 17. august). *Moldova: Activist Faces Extradition to Tajikistan*. Berlin: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/news/2015/08/17/moldova-activist-faces-extradition-tajikistan> [lastet ned 15. desember 2016]
- HRW (2016a). *Tajikistan Events of 2015*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/world-report/2016/country-chapters/tajikistan> [lastet ned 15. desember 2016]
- HRW (2016b, 17. februar). *Tajikistan: Severe Crackdown on Political Opposition*. Washington D.C.: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/news/2016/02/17/tajikistan-severe-crackdown-political-opposition> [lastet ned 15. desember 2016]
- HRW (2016c, 21. september). *Tajikistan: Video Spotlights Crackdown*. Warszawa: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/news/2016/09/21/tajikistan-video-spotlights-crackdown> [lastet ned 15. desember 2016]
- HRW (2016d, 28. september). *Tajikistan: Violent Retaliation Against Activists*. Warszawa: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/news/2016/09/28/tajikistan-violent-retaliation-against-activists> [lastet ned 15. desember 2016]
- HRW (2017, januar). *Tajikistan. Events of 2016*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/world-report/2017/country-chapters/tajikistan>. [lastet ned 31. januar 2017]
- IWPR, dvs. Institute for War & Peace Reporting (2015, 16. mars). *Tajik Dissident's Murder Rattles Opposition*. London: IWPR. Tilgjengelig fra <https://iwpr.net/global-voices/tajik-dissidents-murder-rattles-opposition> [lastet ned 15. desember 2016]
- Lemon, E. (2015, 4. februar). Tajikistan Extradites Opposition Leader, Arrests Sympathizers. *Eurasianet*. Tilgjengelig fra <http://www.eurasianet.org/node/71916> [lastet ned 19. desember 2016]
- Michel, C. (2015, 5. november). Trouble in Tajikistan. *Al Jazeera*. Tilgjengelig fra <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2015/11/trouble-tajikistan-151104085616528.html> [lastet ned 19. desember 2016]
- Olimova, L. (2013, 5. juni). Tajik Government Takes Out Critics. *IWPR*. Tilgjengelig fra <https://iwpr.net/global-voices/tajik-government-takes-out-critics> [lastet ned 15. desember 2016] [lastet ned 19. desember 2016]
- Orozobekova, C. (2016, 8. juni). Tajikistan: The Iron Fist Closes. *The Diplomat*. Tilgjengelig fra <http://thediplomat.com/2016/06/tajikistan-the-iron-fist-closes/> [lastet ned 19. desember 2016]
- RFE/RL, dvs. Radio Free Europe/Radio Liberty (2014, 10. oktober). SMS Services Down In Tajikistan After Protest Calls. *RFE/RL*. Tilgjengelig fra <http://www.rferl.org/a/tajikistan-sms-internet-group-24-quvatov-phone-message-blockage-dushanbe/26630390.html> [lastet ned 15. desember 2016]
- RFE/RL (2015a, 16. januar). Tajikistan Asks Turkey To Extradite Opposition Figure. *RFE/RL*. Tilgjengelig fra <http://www.rferl.org/a/tajikistan-asks-turkey-to-extradite-opposition-figure/26797385.html> [lastet ned 15. desember 2016]
- RFE/RL (2015b, 4. mars). Tajik Activist Sentenced To 17 1/2 Years In Jail. *RFE/RL*. Tilgjengelig fra <http://www.rferl.org/a/tajik-activist-sentenced-to-more-than-17-years-in-jail/26881589.html> [lastet ned 15. desember 2016]
- RFE/RL (2015c, 6. mars). Tajik Opposition Tycoon Quvatov Killed In Istanbul. *RFE/RL*. Tilgjengelig fra <http://www.rferl.org/a/tajikistan-opposition-quvatov-killing/26885021.html> [lastet ned 15. desember 2016]
- RFE/RL (2015d, 12. mars). Tajik Opposition Group 24 News Leaders After Quvatov's Assassination. *RFE/RL*. Tilgjengelig fra <http://www.rferl.org/a/tajikistan-group-24-quvatov-leadership-new-exile/26898048.html> [lastet ned 15. desember 2016]
- RFE/RL (2015e, 13. mars). Tajik Activists Get Long Jail Terms For Ties To Opposition Leader. *RFE/RL*. Tilgjengelig fra <http://www.rferl.org/a/tajik-activists-sentenced-for-association-with-quvatov/26899417.html> [lastet ned 15. desember 2016]

Respons Tadsjikistan: Gruppe 24

- RFE/RL (2015f, 9. april). Tajik Activists Jailed For Ties To Banned Opposition Group. *RFE/RL*. Tilgjengelig fra <http://www.rferl.org/a/tajikisatn-jails-two-activists-group-24-quvatov/26946831.html> [lastet ned 15. desember 2016]
- RFE/RL (2015g, 17. august). Tajikistan Calls On Russia To Extradite Alleged Members Of Banned Group. *RFE/RL*. Tilgjengelig fra <http://www.rferl.org/a/tajikistan-russia-extradition-group-24/27193198.html> [lastet ned 15. desember 2016]
- RFE/RL (2016h, 21. september). Tajikistan Reportedly Detains Relatives Of Warsaw Protesters. *RFE/RL*. Tilgjengelig fra <http://www.rferl.org/a/tajikistan-relatives-of-activists-reportedly-detained/28004299.html> [lastet ned 31. januar 2017]
- RFE/RL (2016i, 3. oktober). Kyrgyzstan Releases Wife Of Tajik Opposition Activist. *RFE/RL*. Tilgjengelig fra <http://www.rferl.org/a/kyrgyzstan-wife-tajik-oppositionist-freed-khamzaeva-valiev/28028247.html> [lastet ned 31. januar 2017]
- Rickleton, C. (2015, 6. mars). Tajikistan: Opposition Leader Gunned Down in Istanbul. *Eurasianet*. Tilgjengelig fra <http://www.eurasianet.org/node/72416> [lastet ned 19. desember 2016]
- Rizoyeva S. (2015, 20. juli). Is Tajikistan's Group 24 Capable of Becoming Real Opposition? *Silk Roads Reporters*. Tilgjengelig fra <http://www.silkroadreporters.com/2015/07/20/is-tajikistans-group-24-capable-of-becoming-real-opposition/> [lastet ned 19. desember 2016]
- Salimov, O. (2015, 1. april). Tajikistan's Opposition Suffers Kidnappings and Assassinations. The Central Asia – Caucasus Analyst. Tilgjengelig fra <https://www.cacianalyst.org/publications/field-reports/item/13167-tajikistan%E2%80%99s-opposition-suffers-kidnappings-and-assassinations.html> [lastet ned 19. desember 2016]
- Trilling, D. (2015, 18. juni). Tajikistan Drives Top Opposition Leader Into Exile. *Eurasianet*. Tilgjengelig fra <http://www.eurasianet.org/node/73931> [lastet ned 15. desember 2016]
- U.S. Department of State (2016, 13. april). *2015 Country Reports on Human Rights Practices: Tajikistan*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/documents/organization/253189.pdf> [lastet ned 14. november 2016]
- Vinson, M. (2014, 17. oktober). Fears of a Tajik Maidan—A Net Assessment of the Ukraine Crisis' Impact on the Domestic Situation in Tajikistan Since the Start of 2014. *Eurasia Daily Monitor*, 11(184). Tilgjengelig fra https://jamestown.org/program/fears-of-a-tajik-maidan-a-net-assessment-of-the-ukraine-crisis-impact-on-the-domestic-situation-in-tajikistan-since-the-start-of-2014/#.VT_IQlLhB9g [lastet ned 19. desember 2016]
- Wikipedia. *Umarali Quvvatov* (sist endret 15. juni 2016a). Tilgjengelig fra https://en.wikipedia.org/wiki/Umarali_Quvvatov [lastet ned 19. desember 2016]
- Wikipedia. *Group 24* (sist endret 23. september 2016b). Tilgjengelig fra https://en.wikipedia.org/wiki/Group_24 [lastet ned 19. desember 2016]

© Landinfo 2017

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.